

Sörsjötorp / Skomakaretorp

Känd boplats 1685 - 1965
Fritidsstuga från ca 1965

Sörsjötorp ligger mellan Näkna och Rodga vid sjön Skomakaren. Det är sannolikt identiskt med det som tidigare kallades Skomakaretorp. Kyrkoarkiven anger inte namnet Sörsjötorp förrän omkring år 1740 medan det i mantalslängderna kallas Sörsjötorp redan 1704. Jämför man personerna i mantalslängderna med kyrkoarkiven ser man att det avser samma ställe.

Torpet har varit underlydande Rodga och faktoren Petter Hellweg. Den t.v. första kända noteringen om torpet är från en födelselängd 1685. Den 10 maj det året föddes eller döptes Karin i Skomakaretorpet. Som föräldrar anges Nils Skomakare. Modern nämns inte vid namn så hon ansågs väl inte så viktig i sammanhanget.

Vid Rodgas försäljning av Hamilton till Graver 1763 framgår att torparen vid Sörsjötorp skulle utföra 52 dagsverken och leverera 30 läster kol för Rodgas räkning. (1 läst ca 2 m³, eller 19,8 hl)

År 1773 levererade Jacob Olsson i Sörsjötorp 15 läster kol till Stens Bruks ugnar.

År 1802 levererade Jonas Andersson i Sörsjötorp 22 läster kol till Hults bruk.

År 1810 levererade samme Jonas från egen mila 15 läster till Norrköping, 2 läster till Malmö och 2 läster till Rodga.

År 1815 ålades torparen vid Sörsjötorp att utföra 75: dagsvärken vid Rodga fördelat på måndagar och tisdagar. Vidare skulle han leverera 7 famnar ved. Detta i årlig skatt för torpet.

År 1819 blev Rodga och Hults bruk samägt av Magnus Lorentz Ekelund.

Till år 1872 föreslogs att torparen Carl Köhler vid Sörsjötorp skulle leverera 50 läster kol för Rodgas räkning. Milans omkrets skulle vara 14 famnar och ha en kolvedslängd av 4 ½ alnar. Underskrivet av skogvaktaren vid Huggkarlstorp L. J. Roxström den 16 december 1871. (1 kolläst motsvarar ungefär 2 m³ eller 19,8 Hl. 1 Famn = 1,781 m. 1 Aln = 0,594 m.)

Brandförsäkring Sörsjötorp 1882

"Anmälan till försäkring af inrättningar uti Brandstodsbolaget inom Ögl. län. Undertecknad som eger 1 mtl Rodga Säteri med underlydande ¼ Dufhult, 1/8 Westra Emtetorp belägen uti Simonstorp sn Bråbo härad".

Wid Torpet Sörsjötorp En stugubyggnad af timmer under tak af bräder och derofvan tegel, inredd till stuga, kök, förstuga och vind, har 3 fönster, 4 dörrar, 2 eldstäder med en bakugn. Storlek 31 x 21 fot, höjd 9 fot. (Storlek motsvarar 9,2 x 6,2 m, höjd 2,7 m), 250 Kr.

En Bodbyggnad af godt timmer under tak af bräder och derofvan tegel, inredd till visthusbod med en dörr och lås. Storlek 14 x 13 fot, höjd 6 fot. (Storlek motsvarar 4,2 x 3,9 m, höjd 1,8 m), 50 Kr.

Ett Stall med Lada och Vagnshus af timmer under tak af bräder och derofvan tegel, inredd med en spilta, 2 dörrar med lås och foderskulle öfver stallet och vagnshuset. Storlek 31,5 x 18 fot, höjd 9 fot. (Storlek motsvarar 9,4 x 5,3 m, höjd 2,7 m), 150 Kr.

Skogstorp

Känd boplats från 1841 till 1930-tal
Sportstuga för IFK Norrköping 1937-1992
Fritidsstuga 1992 - 2007

Skogstorp på Näkna ägor låg alldeles söder om sjön Skomakaren ca 2 km väster om sjön Näknens norra del. Den t.v. första kända bosättning är från 1841 då daglönaren Petter Persson och hans hustru Brita Stina Eriksdotter slår sig ner i Skogstorp. Familjerna i Skogstorp kom under åren att livnära sig som daglönare, torpare och skogsarbetare.

Enl. ett gammalt odaterat arrendekontrakt för Skogstorp hos dåvarande ägaren Fiskeby AB framgår att torpet hade en åkerareal av 0,86 ha. Bostad innehållande 1 rum och kök, renoverad 1916. Ladugård med spåntak för 3 kor/kalvar, nybyggd 1920. Visthusbod och vedbod i samma länga som ladugården. Källare av sten och virke med tak av spån. Vattenkälla av dålig kvalitet, avstånd 300 m.

Sista familjen Albin och "Mia" Karlsson flyttade ut från Skogstorp omkring 1935, därefter sägs det att torparen vid Ladukärret hade sina djur på bete vid Skogstorp några år.

Från 1937/38 och fram till 1992 blev Skogstorp IFK Norrköpings orienterares sportstuga med livlig verksamhet både sommar och vinter, framförallt den första tiden fram tom 1940-talet. Då arrangerades det vid Skogstorp träningar/tävlingar både i skidloppning och orientering. Bla arrangerades de för allmänheten mycket populära Riksorienteringen och Riksmarschen på skidor med märkestagningar.

Från 1992 användes stugan som fritidshus tills den var i så dåligt skick att Norrköpings Brandkår den 29 april 2008 brände ner den. Stugan var då angripen av mögelsvamp sägs det. Om inte okunskapen med att lägga in moderna plastmattor i stugan existerat får man förmoda att den varit intakt än i dag.

Huset var byggt med liggande timmer. Golvbräder och bjälklag låg direkt på en sandbädd enl. dåtidens byggnadssätt. Huset var troligen det första som uppfördes på platsen under 1800-talets första hälft. Efter det att stugan blev nerbränd bekostade ägaren det s.k. certifierade företaget Holmen Skog och deras tjänstemän en fullständig utplåning av grundresterna med dyrbar maskinutrustning. Framtidens släktforskare kommer att få det mycket svårt att leta upp sina förfäders bosättningar när sådan här hantering fortgår. Det blåser tydligen nya vindar bland dagens skogstjänstemän.

Ägoförhållanden av Näkna ägor under Skogstorps existens

1841 - 1847	Maria Eberstein (död 1854, gift med Didrik Reder död 1847)
1847 - 1853	Maria Eberstein och make nr.2 Överste Kristian Ahlström (död 1877)
1853 - 1854	Albert Frick Arvika
1854 - 1857	Grosshandlare Pontus Kleman Stockholm
1857 - 1885	Karl Ekman Finspång (död 1903). Han bildar AB Finspångs Styckebruk 1885
1885 - 1918	AB Finspångs Styckebruk
1918 - 1986	Fiskeby Fabriks AB
1986 - 1988	Holmen AB. (Köpt av Holmen AB den 1/1 1986)
1988 - 2000	Modo AB. (Modo Skog AB)
2000 - 2008	Holmen AB. (Den 10/2 år 2000 byter stora delar av Modokoncernen namn till Holmen vilket föranleder att namnet Holmen Skog AB återigen uppstår).

Askbrännartorp, Nöden, "Nöa".

Känd boplats 1703 - 1847

Askbrännartorp underlydande Rodga låg mellan Näkna och Rodga ca 250 m nordväst om Sörsjötorp. Det kallades även för Nöden eller dialektalt "Nöa". Namnet antyder ju att det funnits något samband med den pottaska som användes vid tvättning av den tillverkade buldansväven vid Rodga segelduksväveri. Petter Hellweg blev ägare av Rodga 1677 och samma år fick han privilegier för tillverkning av segelduk. Troligen tillkom torpet i början av hans ägandeskap även om källmaterial som bekräftar det hela t.v. saknas.

Vid genomgång av tillgängligt källmaterial har det ej gått att hitta någon askbrännare boende vid Askbrännartorp men det kan mycket väl vara så de helt enkelt var skrivna under Rodga.

En annan möjlighet är att det kan ha varit en central tillverkningsplats av pottaska vid torpet och därav namnet. Det troliga är nog att någondera och kanske tom att bådadera har förekommit.

From omkring år 1700 verkar det som att torpet till stor del varit en avstjälpningsplats för gamla och orkeslösa, där de fick tillbringa de sista åren av sitt liv.

Namnet Askbrännartorp känt från en vigsellängd år 1703. Den 6 december detta år vigdes Carl med pigan Brita Andersdotter i Askbrännartorp. Källa vb.

Att tillvaron i området runt omkring Askbrännartorp inte alltid varit lugn och trygg framgår från ett domboksutdrag från 1738, då hustrun Anna Olofsdotter i Askbrännarestugan blev överfallen av Maria Larsdotter i Huggkarlsstugan.

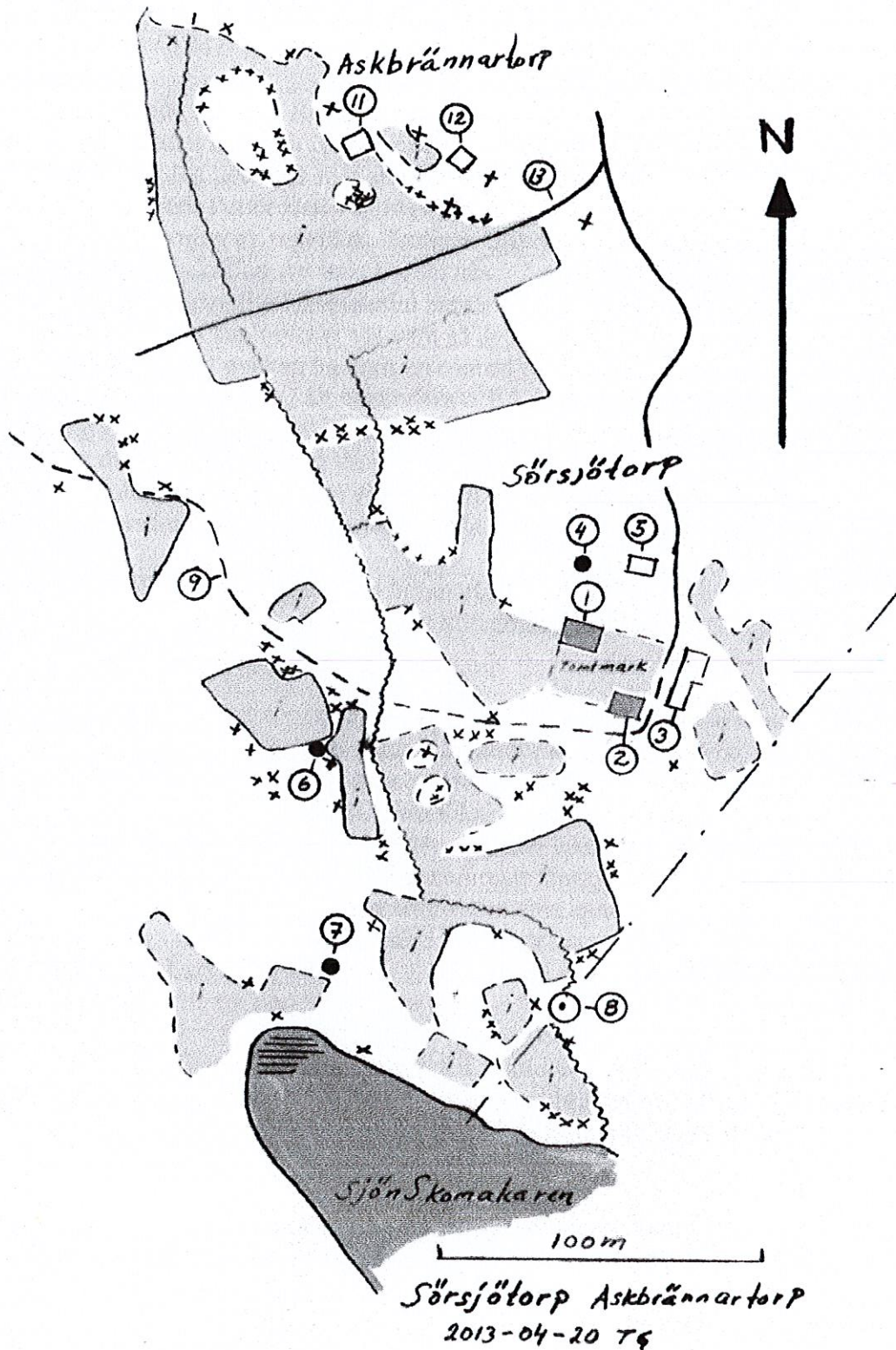
Den 17 juni 1738 instämde kronolänsman Anders Kiellander Maria Larsdotter i Huggkarlsstugan och hustrun Anna Olofsdotter i Askbrännarestugan för slagsmål på kyrkovägen "förledne" adventssöndag. Av de inkallade vittnen och deras egen bekännelse befanns att Maria Larsdotter på kyrkovägen med okvädesord överfallit Anna Olofsdotter och vid hemkomsten kl. 4 på eftermiddagen slagit henne med en kavel, däremot kan icke visas att den senare den förra överfallit. Trots prästerskapets och dess husbondes förmaningar förer Maria Larsdotter ett "förargerligt" leverne med tråtor och oenighet, så emot andra som sina egna föräldrar. Då Maria Larsdotter efter tingsrättens åtskilliga bud ej kommit tillstådes hämtades hon av fjärdingsmannen med tjänliga medel. Denna Maria Larsdotter som ännu ej "hindt" till sina 50 år dömes att till varning hädanefter avstraffas med tio par ris tre slag av vardera paret.

År 1794 sköter pigan Greta sin sjuklige fader f.d. skraddaren och segelsömmaren Per Olofsson och modern Ingeborg Eriksdotter vid "stufvan" Nöden (Askbrännartorp). Familjen kom till torpet redan 1759 och blev kvar till 1794 och därmed den familj som funnits längst tid vid torpet av vad som är känt. Källa mtl, hfl.

Den sista boende familjen vid Askbrännartorp var Lars Jönsson med hustru och barn som utflyttade år 1847. Källa hfl.

Inägorna runt omkring Askbrännartorp har utökats av torparen vid Sörsjötorp betydligt efter det att torpet Askbrännartorp försvunnit.

Tidigare har påståenden gjorts om att Askbrännartorp skulle legat vid Hagalund, vilket är helt felaktigt. Den som något så när kan tolka en karta kan ganska enkelt se var det i verkligheten varit placerat. Det mest framträdande och det första som upptäcktes var en stensatt grund från en ekonomibyggnad. Senare upptäcktes även platsen för bostadshuset med den karaktäristiska kullen efter murstocken. Trots detta var det näst intill omöjligt att övertyga några lärda herrar som ansågs vara s.k. "experter" i ämnet. Platsen utmärkt med en skylt.

Karta över ägorna vid Sörsjötorp och Askbrännartorp. x) Avser odlingsrösen. i) Avser f.d. inägor, gulmarkerade.

- 1) Bostadshuset Sörsjötorp. 2) E.k. byggnad. 3) Rester av en ladugårdsgrund. 4) Jordkällare. 5) Stensatt grund.
- 6) Rester av en jordkällare. 7) Grop. Okänt användningsområde. 8) Gränsröse. 9) Gammal brukningsväg delvis utplånad. 11) Grundrester från bostadshuset Askbrännartorp. Platsen skyltad känd boplats 1703-1847.
- 12) Stensatt grund från E.k. byggnad. 13) Nyanlagd väg från ca 1950-tal.